

Rudar izhaja trikrat na mesec in sicer prvi, drugi in četrti v mesecu z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto 4 K, pol leta 2 K in četrt leta 1 K. — Posamezna številka po 10 vin. — Naročnina za Nemčijo za celo leto 4 marke, za Ameriko 1 dol. 4 cente. Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani, Ilirska ulica št. 22, prvo nadstropje.

RUDAR

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi petimi vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokrat. — Za razne izjave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklamacije so poštne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

GLASILO SLOVENSkih RUDARJEV IN FUŽINSKIH DELAVCEV AVSTRIJSKIH.

15. šte. v.

V Ljubljani, dne 29. maja 1914.

V. leto.

***Naši skupini „Trbovlje“
„Unije rudarjev avstrijskih“
kličemo povodom obhajanja
svoje ustanovne desetletnice
krepak živijo in naprej!***

Delavstvu.

V davnih dobah človeštva ni bilo med posameznimi ljudmi toliko razlike, kakor se je pojavila pozneje in jo opažamo še dandanes. Toda ta doba ni trajala dolgo; kmalu so se dvignili iz ljudstva posamezniki, ki so si z bogastvom, ali čim drugim pridobili moč in so jo skušali uveljaviti na ta način, da so pričeli gospodovati drugim ljudem. Ti oblastniki so se šteli za vzvišene nad ljudstvom, svoja dejanja in sploh vse svoje početje so smatrali za nekaj višjega, med tem ko so se jim zdeli manj vredni oni, ki so bili gospodarjeni. To mišljenje se je polagoma polastilo celo ljudstva samega in se je izpopolnjevalo bolj in bolj, čim več oblasti je bilo v rokah posameznih mogotcev. Treba je le pogledati v zgodovino, in našli bomo dokazov na izobilje. Saj je znano, da je smatral graščak kmeta za svojo živino in je z njim uganjal najhujše nasilnosti. Proletariat minulih stoletij, kmečki stan, je bil brez časti, ugleda. In celo sam se je smatral za manj vrednega. Ta sužnjost in to ničvredno, sramotno klečeplaztvo se menda nista ukoreninila v nobenem narodu tako kakor med Slovenci. Tako globoko sta se ukoreninila, da ju opažamo še danes v tej splošnoznani slovenski plahosti in bojazljivosti.

Tako se je zgodilo proletariatu minulih stoletij, kmečkemu stanu; tako se godi z njim še dandanes, da nima poguma in sile. Ali prišel je novi čas, ki nas je mahoma postavil v novo življenje. Krog nas so zrasle tovarne s čudovitimi stroji, ki jih gonijo silne moči, elektrika in para. Skozi dežele se vijejo železnice. Pod zemljo pa rijejo kakor krtovi ljudje in spravljajo na dan podzemeljske zaklade, razne rude. In še nekaj se je zgodilo. Vsa ta izprememba nam je ustvarila nove ljudi — novodobni, moderni proletariat, ki je tako pomnožil vrste obstoječega malo-kmečkega proletariata.

In kakšni so stiki tega novodobnega proletariata? Prav nič boljši kakor so bili stiki proletariata minulih stoletij. Delavca se smatra manj vrednega, uvaževanja ne deležnega. In tudi v proletariatu se je zajedlo prepričanje, da mora biti tako.

Proletariatu se usiljuje veliko vprašanje: Kako naj bi se to odpravilo? Kako naj si pridobi delavec pravice, ki mu gredo? Proletarci si bo priborili svoje pravice le s svojo lastno močjo. Zato pa se mu nudita dve poti, ki ga gotovo dovedeta do cilja.

Ena pot je spoznanje samega sebe. Treba je, da delavec spozna svojo lastno moč, svojo krepko dušo in svojo ustvarjajočo nenadomestnost. Druga pot je skupna solidarnost.

Gotovo se dandanes vse še ne da izvesti; Ali vi proletarci, ste sol zemlje! Vas je na milijone in milijone po vsem svetu, vi ste živi stebri, sloni na vaših ramah ves svet. Vi ste prav tako potrebni kakor zrak, morje in zemlja brez vrednosti. Kajti vaše delo je tista moč, ki jih stori človeštvu koristne. To ste vi, proletarci! To si ti, ki riješ dan za dnem v rudniku. To si ti, ki orješ in seješ. Ti, ki tkeš, tešeš in zidaš! To ste vi proizvajalci: nenadomestna, ustvarjajoča moč! Nenadomestni ste vi živi in oživljajoči! Torej zbudite se iz svojega ponižnega tavanja!

Še premalo jim je!

Nekaj za naše tovariše v Hrastniku, Trbovljah, Zagorju, Kočevju in Labinju.

Akcionarji Trboveljske premogokopne družbe so imeli dne 28. aprila svoj občni zbor, ki je po številu bil 41. Ni je boljše prilike za opazovanje pogoltnosti teh gospodov, kakor takrat, ko se vrše občni zbori njihovih družb. Dokaz te čednosti gospodov akcionarjev, ki je

pač vrhunec skrajne sebičnosti, je podal tudi 41. občni zbor naše stare znanke Trboveljske premogokopne družbe.

Naj se vzame, od koder se hoče — »več dividend« je njihovo geslo! Toda pojdimo dalje:

Zanimivo je poročilo, ki ga je na tem občnem zboru podal generalni ravnatelj Trboveljske premogokopne družbe Bellak, in ki ga tukaj hočemo na kratko omeniti. Najprej je poudarjal, da je izvedeno povišanje obratovalnega kapitala prineslo azijski dohodek (nekaka pridobljena nad vrednost, torej dobiček) v znesku 1.386.216 kron in da se je ta dohodek priklopil rezervnemu skladu. Kar se tiče podjetij na Štajerskem in Kranjskem, je odbit blaga iz teh podjetij v poročilnem poslovnem letu napram prejšnjemu letu nekoliko poskočil. Pridelana množina premoga v njih je znašala 1.304.696 ton (1 tona 1000 kg). Napram prejšnjemu poslovnemu letu torej več za 74.362 ton. Prodano je bilo od pridelane množine premoga 1.281.955 ton, napram prejšnjemu letu več za 15.373 ton. Pridelek premogovnih podjetij v Istri je v poslovnem letu, namreč v letu 1913 znašal 129.800 ton in si je torej ostal enak skoraj kakor leta 1912, vendar pa je bila prodana množina iz teh premogovnikov leta 1913 za 43.225 ton manjša.

Kar se tiče cementne tovarne v Trbovljah, je množina pridelanega »Portland cementa« te tovarne leta 1913 znašala 1715 vagonov. Od čistega dobička, ki znaša 1.446.775 kron, se je vpisalo rezervnemu skladu 60.000 K in 176.492 kron preneslo na nov račun.

Ostali znesek čistega dobička pa se kot godstotno dividendo oziroma kot sorazmerni delež razdeli med akcionarje oziroma delničarje.

Na vprašanje nekega delničarja, pojasnjuje generalni ravnatelj Bellak, da sestojata postavka dolžnikov poglavitno iz terjatev tekočega prometa od zadnjega dneva meseca decembra, kar je pri prometu, ki znaša okrog 20 milijonov kron pač samo ob sebi razumljivo. Poleg tega obsega ta postavka tudi one zneske, ki jih ima Trboveljska premogokopna družba od dne 31. decembra pri raznih bankah vpisane k dobremu.

Na izraženo željo istega delničarja, naj bi se odpisi prihodnje leto nekoliko znižali in **dividende zvišale**, generalni ravnatelj odgovarja, da večji prihranki jamčijo gotovejšo stalnost dividend, kar je gotovo delničarjem koristnejše kakor če se dividende izpostavlja raznim izpremembam.

Razen tega je generalni ravnatelj poročal seveda tudi o novih napravah, ki jih je tekom poročilnega leta izvedla uprava.

Pri dopolnilnih volitvah v upravni svet sta bila gospod Henri grof de Reneville in gospod Edmond Cheneviere, ki jima je funkcijska doba potekla, zopet izvoljena.

V kolikor nas občni zbor Trboveljske premogokopne družbe zanima, je to, da gospodje nikoli niso zadovoljni. Če upoštevamo, da je družba v zadnjih letih izvedla velikanske nove naprave in da ni dolgo tega, ko za eno poslovnem leto sploh ni mogla plačati delničarjem nobenih dividend, ker je bil čisti dobiček premajhen, tako, da se ga je porabilo le za odpise in deloma preneslo na nov račun, tedaj je jasno, da zaznamuje družba ogromni napredek in da je čisti dobiček za sorazmerno kratko dobo, od kar se je začelo obračati na bolje za leto 1913 naravnost sijajen.

Le štejmo nekoliko: prvič je množina pridelanega premoga leta 1913 napram prejšnjemu letu **poskočila za 74.362 ton**. To seveda v očeh gospode ne šteje nič, kajti, kakor generalni ravnatelj pravi, se je produkcija le »mirno stopnjevala«. Staviti pa gremo sto na eno, da se je število delavcev v poštevi prihajajočih družbin premogovnikov v zadnjem času raje zmanjšalo kakor pa povečalo. Ako se je torej množina pridelanega premoga navzlic temu povečala in sicer kar za 74.362 ton, tedaj ne prihaja to od nikjer drugod kakor od tod, **da se je delavna sila delavcev do skrajnosti izrabljala**.

Sklicevati se morda na to, da so tudi modernejšie naprave pripomogle do povečane produkcije, nima pomena in tudi ne drži, ker novim, modernim tehničnim napravam dosledno sledi zmanjšanje števila delavcev. Povečana produkcija gre torej izključno le na rovaš več-

jega pritiskanja delavcev pri delu, in pa na rovaš besnega priganjanja od strani predpostavljanih, sploh, na račun poostrenega izkoriščevalnega zistema.

Sedaj si še nekoliko oglejmo čisti dobiček! Vsi navadni stroški, kakor plače delavcev, davki itd. ter plače uradništva in drugo so poravnani. Pridejo pa tudi še v poštevi mnoge, v mnogih slučajih zelo visoke, posebne remuneracije, ki jih poleg rednih plač še dobiva zlasti višje uradništvo, inženirji itd. Posebne nagrade dobivajo tudi člani upravnega sveta in te nagrade niso majhne. Nadalje je treba vpoštovati, da se v gori omenjene rudniške kraje vsak trenotek pripelje iz Dunaja po več članov upravnega sveta, za kar so samo ob sebi razumljivo posebno plačani, dobro plačani. Vse to je pokrito, vse je poplačano, a navzlic temu ostaja za poslovno leto 1913 še 1.446.775 K čistega dobička. Odštejmo 60.000 kron raznih odpisov in pa 176.492 kron, ki so jih prepisali na nov račun, kar znaša skupaj 236.492 kron, stran, **ostane za direktno razdelitev med akcionarje še vedno čedna svotica v znesku 1.210.283 kron**.

Na videz je dividenda šestih odstotkov majhna, malo pomenljiva stvar. Toda, pokaže se nam takoj druga slika, če pomislimo, da je vseh akcionarjev Trboveljske premogokopne družbe zelo majhno število, in da ima vsak izmed teh maloštevilnih delničarjev po navadi kar po več tisoč delnic, oziroma akcij skupaj.

Vzemimo na pr., da šteje Trboveljska premogokopna družba recimo 25 akcionarjev, najbrže jih ni niti toliko, in ne glede na to, da ima eden večje, ta drugi manjše število delnic. Zaradi lažjega razumevanja recimo, da ima vseh 25 delničarjev enako število delnic in razdelimo znesek 1.210.283 kron čistega prebitka enakomerno na 25 delov, tedaj nam račun pokaže, **da je vsak izmed teh petindvajsetih delničarjev pobasal v svojo malho okrog 48.500 K**.

Slišite, tovariši, ljudje, ki jih vi ne poznate in ki tudi ne poznajo vas, ljudje, izmed katerih še marsikateri Hrastnika, Trbovelj, Zagorja, Kočevja, Labinja itd. niti videl ni, ljudje, ki tam nekje na Dunaju, v Parizu, v Opatiji itd. žive v izobilju, vsak izmed njih je ob priključitvi občnega zbora družbe na račun vašega dela, na račun vašega napora, na račun vaših krulečih želodcev, na račun vaših razcapanih ter bednih otrok in žena **pobasal do malega nad 50.000 kron vaših krvavih žuljev**. Sami ste žrtvovali svoje zdravje in se izpostavljali življenjski nevarnosti, pri napornem delu ste stradali, delali ste za žive in mrtve, na sad vašega dela pa so se neznani ljudje vrgli kot jastrebi na bogati plen in so si ga osvojili. In vaše dividende? Da, tudi vi ste si prislužili dividende, toda te dividende so grozne, strašne. Cela vrsta nadaljnjih vaših tovarišev se je nalezla polno gihta in revmatizma, mnogo izmed vas je odšlo v prerani grob, kamor jih je položila proletarska bolezen, jetika. Zopet cela vrsta drugih nosi novo kal te bolezni v prsih, o pohabljenosti itd. niti ne govorimo. In konec koncev vam je ostalo staro stradanje, stara mizerija; vse se bo v novih oblikah nadaljevalo in ponavljalo. To so vaše dividende!

A to še ni vse, na občnem zboru Trboveljske premogokopne družbe so gospodje delničarji **izrekli željo, naj bi dividende prihodnje leto bile večje, ker se jim zde sedanje še premajhne**. Veste, prijatelji, kaj to pomeni? To pomeni toliko, da slutijo, da je še nekaj krvi v vas, še nekaj mozga v vaših kosteh, in tiste ostanke vaše življenjske sile in delovne moči bi radi še intenzivnejše izkoristili. Pri občnem zboru družbe se niti živ krst ni spomnil na trpljenje uboge pare v rudniških krajih, vsaj je gospodom tudi vse eno, naj pade, naj pogine jamskih sužnjev kolikor hoče, vsaj bodo dobili zopet druge, glavna stvar jim je več dobička!

Čudno, prečudno je: par kapitalistov stopi skupaj, ustanovijo družbo, zvržejo skupaj potreben denar in ta denar, ki mu pravimo kapital, maloštevilnim članom družbe donša stotere obresti, velikanske dobičke na stroške drugih. Nasprotno pa na drugi strani živa sila človeka ne velja nič, dobi le toliko, da vegetira, le toliko, da se giblje, živetari in zopet ustvarja novo bogastvo, nove dobičke. Ali je potem kaj čudnega, če vedno in vedno naglašamo potrebo boja med delom in kapitalom? Le oglejte

si, tovariši, podjetnike, ti imajo organizacijo, ki je zares vredna, da jo posnemate. Judje, katoliki, protestantje, Nemci, Francozi itd., vsi se nahajajo v bratskem objemu, v organizaciji, ki ima le edini smoter, nagrabiti čim več denarja na račun drugih, s pomočjo katerega mednarodno in medversko organizirana gospoda brez vsakdanjih skrbi v obilici živi.

In še nekaj. Pogostoma slišimo razne fraze, da je vera v nevarnosti itd. Kdor s takimi stvarmi prihaja med rudarje, ta je očigledno groznega mednarodno in medversko organiziranega izkoriščanja rudarske pare čisto navadni farizej, falot, hinavec, da mu ni para.

Ali ni na primer, bajka o delitvi, s katero klerikalci med nevedno maso proti nam agitirajo, smešna, glupa in zlahna? Kdo se »tala«, vprašamo? Li nam gori navedeno poročilo ne pove jasno, kje so tisti, ki se »talajo«? Dobro je, da tudi mi polagoma uvidevamo, zakaj se nam vedno žuga s hudičem in pekлом, zato, da se odvrne naša pozornost od tistih, ki se za naše žulje »talajo«.

Nevarnost nam preti res, in sicer velikanska nevarnost, namreč ta, da bi ostali za vse večne čase obsojeni na suženjski jarem, na stradanje in da bi se nas popolnoma degradiralo na tovarno živino, katera naj ne bi imela druge naloge, kakor kopičiti med za trote in porajati nov naraščaj, novih sužnjev za novo izkoriščanje. Zato pravimo, da vsak tisti, ki dela proti skupni združitvi rudarjev, to nevarnost pospešuje in kot tak ni drugega vreden, kakor da se pogrezne v zemljo.

Čisti dobički spadajo po zdravi pameti tistemu, ki jih je prislužil. Ker pa so podjetniki izvrstno organizirani, si znajo na premeten način prilastiti pridelane sadove drugih in se na fraze o pravici enostavno poživljajo. In sedaj še zadnje vprašanje: Ali se moremo, ali se sploh smemo zanašati na koga drugega, kakor sami na sebe? Ali se sploh moremo in smemo zanašati na kak morebitni slučaj, ki nam bo pripomogel do pravice, do tega, kar nam spada? Ne, ne, tisočkrat ne! Le v nas samih je naša bodočnost, le v nas samih je naša rešitev, le v nas samih počiva tista sila in moč, ki nam lahko ustvari človeka dostojno bodočnost, človeka dostojno življenje in nas znebi suženjskega jarma ter ustvari svobodne ljudi, svobodne delavce, ki uživajo plodove svojega dela. Toda mlačnost in brezbržnost vzmimo proč in otrešimo se vseh predsodkov, kajti te pomenjajo toliko kakor naš pogin, našo pogubo. Boj, boj in zopet boj, naj bo naše geslo, naša parola, naša deviza! Nikjer drugod ni naša zmaga, naša rešitev, kakor v boju, v neizprosni boju, katerega moramo izvajati sami! Treba pa je za ta boj zbrati vse svoje sile, vso svojo moč in vso svojo odločno voljo. Nikogar ne sme v tem boju manjkati v naših vrstah. Kajti, kdor ni popolnoma slep ta mora spoznati, da boj za preustroitev sedanjih povsem krivičnih in do tal korumpiranih družabnih odnosov ter oblik je hud in bo čim dalje, tem hujši. Organizirani kapitalizem se nam zoperstavlja in se bo branil kakor lev pogina. Nihče drugi pa ne more krvoločnega, organiziranega kapitalizma premagati ter podreti na tla, kakor organizirani proletariati sam. Kdor si izmed naših tovarišev zna napraviti le količkaj jasno sliko o celotnem položaju, ta bo šel in pomagal organizirati bojne vrste rudarjev, z navdušenjem za najvišje človeške ideale bo preko vseh zaprek storil vse, da se bo bojna organizacija rudarjev ojačila in število njenih članov podvojilo, ne, podesetorilo!

Rudniški posestniki zoper rudniške invalide.

Glasilu avstrijskih rudniških posestnikov, »Montanistische Rundschau« v svoji številki z dne 1. maja t. l. srdito napada razsodišče bratovskih skladnic pri rudniškem uradu v K. ter graja neko razsodbo, ki jo je to razsodišče izreкло v prilog nekega rudarja, ker se razsodba »baje« nahaja v kričočem nasprotju z zakonom.

Glasilu rudniških podjetnikov imena dotičnega razsodišča sicer ne navaja, vendar je jasno, da gre za razsodišče v Krakovu v Galiciji. Preporna stvar, za katero je šlo in ki jo je razsodišče v Krakovu razsodilo v prilog dotičnega rudarja, je sledeča:

Bratovska skladnica rudniškega podjetja H. je odrekla provizijo nekemu rudarju, ki je v tem podjetju postal invaliden. Na to je prizadel rudar tožil bratovsko skladnico pri razsodišču. Pri razpravi je sodnijski zdravnik izjavil, da je tožilec (rudar) neozdravljivo bolan, da je za stalno in težko delo nezmožen, da kvečjemu opravlja le mimogrede še kakšno lahko opravilo in da mu je z ozirom na njegov poklic kot rudarju utrpjeno delanezmožnost ceniti vsaj na 75 odstotkov.

Razsodišče je delavčevi tožbi ugodilo in je bratovsko skladnico obsodilo, da mu mora plačevati provizijo vsak mesec v znesku 30 K. Kot utemeljitev svoje razsodbe je razsodišče

navedlo, da ima rudar pravico do provizije kakor hitro je dokazano, da je postal nezmožen izvrševati svoj poklic. Vzroka, vsled katerega bi se bilo treba razburjati ni torej, kakor videti, prav nobenega, kajti razsodba krakovskega razsodišča je bila izrečena v zmislu zakona o bratovskih skladnicah, ki rudniškim delavcem res priznava pravico do provizije, kakor hitro so za delovno vršno v okvirju njihovega poklica kot rudarji postali nezmožni. V tem trenutku nastaja dolžnost, takim delavcem plačevati provizije.

Temu nazoru je svoječasno pritrdilo tudi c. kr. poljedelsko ministrstvo. V odloku, ki ga je to ministrstvo izdalo dne 6. januarja 1905 na vsa rudniška glavarstva in ki se tiče razlaganja pojma o »pridobitni nezmožnosti« rudarjev, se na odločujočih mestih glasi tako-le:

»Pojem glede pridobitne nezmožnosti se v zmislu § 4. zakona o bratovskih skladnicah sploh ne sme primerjati in zjednačiti s pojmom glede delanezmožnosti. Za priznanje provizije pomoči potrebnim rudarjem (§ 210 splošnega rudniškega zakona in § 1 zakona o bratovskih skladnicah) je torej odločilna le obstoječa pridobitna nezmožnost. Toda priznati je rudarjem pravico do provizije ne le v slučajih popolne delanezmožnosti, v katerih to pravico itak brezpogojno imajo, temveč upoštevajoč okoliščine, tudi že takrat, kadar postanejo za svoj poklic (berufsunfähig) nesposobni, to je, pravico do provizije imajo tudi že takrat, ako postanejo nezmožni za delo v jami ali pa za kako drugo težko delo.

V zmislu § 4 zakona o bratovskih skladnicah v zvezi s § 210 splošnega rudniškega zakona, je treba upoštevati odvisnost vzrokov bolezní, starosti ali pa v obratu utrpelne nezgode, in nastale poklicne vršbene nezmožnosti. Končno je treba upoštevati odvisnost vzrokov poklicne vršbene nezmožnosti, v kolikor so ti vzroki v zvezi z okoliščino, da je delavec postal potreben pomoči, ter položaja razmer konkretnega slučaja, vsled katerega je postal nezmožen, da bi s svojo delovno silo v rudništvu vnovčeval in o katerem se ima razsoditi. Pravico do provizije bo rudar imel torej tudi takrat, kadar se izkaže, da je postal za svoj poklic nesposoben in mu je ta nesposobnost povzročila pridobitno nezmožnost ter za odzopetne pridobitne prilike v rudništvu izključuje.

V navedenem zmislu za vršno svojega poklica nezmožnemu rudarju pa se pravica do provizije ne more odreči z morebitno utemeljitvijo, da je navzlic nesposobnosti za svoj poklic še vedno zmožen vršiti delo pri kakem drugem podjetju. Kajti, v tem trenutku, ko rudar začne izvrševati kak drug poklic izven rudništva, se zavarovanje pri bratovskih skladnicah običajno preneha. Namenu zakona pa nikakor ne odgovarja, da bi se za izvrševanje svojega poklica nezmožno postale rudarje enostavno odpravljalo samo le z rezervnimi deleži, ali pa da bi se jim v slučajih, kjer bratovska skladnica vsled pomanjkanja potrebnega pokritja rezervne deleže ne izplačuje, sploh odrekala vsaka pravica do provizije.

Kaj torej »Montanistische Rundschau« hoče? No, njen namen je prozoren, bratovske skladnice hoče prevelike obremenitve po invalidih obvarovati. Podjetniškemu časopisu se potem takem v dosego tega namena zdi najbolj primerno otrestiti se kar enostavno kolikor mogoče več invalidov. In res, ako bi se po celi širni državi dognala stvar tako daleč, da bi se priznavala pravica do provizije le onim rudniškim delavcem, ki so v stanu dokazati »popolno« pridobitno nezmožnost, tedaj bi gotovo bilo le jako malo takih invalidov, ki bi sploh kako provizijo prejeli. To je namreč cilj podjetniške »Montanistische Rundschau«, ki v zasledovanju tega cilja med drugim tudi pravi, da nastala nesposobnost za izvrševanje svojega rudarskega poklica prizadetega delavca po zakonu o bratovskih skladnicah pod nobenim pogojem še ne opravičuje do provizije (!), ker se po tem zakonu v takem slučaju baje ne da nikakoli pridobitna nezmožnost utemeljiti. Isto velja po mnenju rudniške gospode seveda tudi za one rudarje, katerim je slučaj kake nezgode toliko prizanesel, da opravljajo potem še kako drugo lahko delo. Ali po visokem nazoru rudniških podjetnikov se v zmislu omenjenega zakona ne da utemeljiti pridobitno nezmožnost in zato naj se le na pol pohabljenim rudarjem ne da nikake provizije. Kajti Bog ne da, da bi si kak pri svoji »mastni« proviziji prislužil še kak vinar. Stališče, ki ga v ti zadevi zavzema glasilu rudniških magnatov, je torej, kakor videti, zelo »prijazno« in zelo »človekoljubno«. Ako bi šlo po njegovem, bi imeli le tisti invalidi pravico do provizije, ki ne morejo več ne stati, ne sedeti, ne hoditi in ne lesti, tem bi jo gospodje milostno priznali. Sicer pa premogovni baroni to stališče zavzemajo že dolgo, zato nas ni prav nič iznenadilo, da so se s svojo staro željo zopet enkrat oglasili.

Toda v svoji naivnosti gre »Montanistische Rundschau« to pot še dalje; navaja iz državnega zavarovalnega reda za Nemčijo § 1255, ki

se peča z vprašanjem nazora glede pridobitne nezmožnosti, ter poudarja, da je tamkaj zmisel invalidnosti zelo raztegnjena, da pa so v Nemčiji navzlic temu varovali pojem o invalidnosti in nesposobnosti izvrševanje poklica zamenjavati, oziroma zjednačiti. Da bi torej dokazali, da se razsodišče v Krakovu nahaja na krievih potih, ako prisoja provizijo rudarjem vsled nastale poklicne delovršbene nesposobnosti, se gospodje sklicujejo na — državni zavarovalni red v Nemčiji, ki pri nas v Avstriji seveda nikogar popolnoma nič ne briga. V tem oziru se »Montanistische Rundschau« brezdvomno lahko postavlja, kajti požrtvovalnost je v resnici velika, ako čitajo gospodje nemške zakone o tamošnjem zavarovanju le zaradi tega, da potem dokažejo, da je pri nas v Avstriji nekaj razsodišč, ki nočejo razsojati tako, kakor bi to bilo vseč tukajšnjim rudniškim magnatom. Imenitno, kaj ne? Ali čudno je, zakaj gospodje, če se že v svoji »Montanistische Rundschau« sklicujejo na zavarovalni red v Nemčiji in navajajo § 1255, ne omenijo tudi § 172 a, pruskega rudniškega zakona? Že razumemo! V pruskem rudniškem zakonu je pač jasno izrečeno, da so tamošnje blagajne rudarjev (liki našim bratovskim skladnicam) dolžne vsakemu članu plačevati provizijo, ako je postal za poklicno delovršbo nesposoben.

Verjetno ni, da bi gospodom pri »Montanistische Rundschau« bila ta jasna določba neznan, zato je njih namen, odjesti izmozganim rudarjem itak skrajno beraško provizijo, tako umazan, da bolj umazan biti ne more.

Vsekakor naj si rudarji take dokaze sovrastva do delavcev in zahrbtne poizkuse rudniških podjetnikov, kako bi jih pripravili ob zadnjo trohico pravice, dobro zapomnijo.

Rudarji v Idriji in njih uvrščanje v višje plačilne stopnje.

Svoj čas smo objavili vlogo, ki jo je v zavedi pravnega uvrščanja idrijskih rudarjev v višje plačilne stopnje sklenilo vposlati na c. kr. ministrstvo za javna dela na Dunaju zadnje občno zborovanje druge skupine rudarske zadruge za okraj c. kr. rudniškega urada v Ljubljani. Odgovor, ki ga je na to vlogo dobila druga skupina, oziroma njen načelnik potom c. kr. rudniškega urada v Ljubljani, se glasi:

V Ljubljani, dne 8. maja 1914.

Št. 1186.

Gospodu

Tomažu Filipiču, rudarju in načelniku druge skupine, rudarske zadruge

v Idriji.

V prigibu se Vam vpošilja prepis odgovora rudniške direkcije v Idriji na Vašo proro na c. kr. ministrstvo za javna dela, ki ste v prepisu z zapisnikom o glavni skupščini z dne 25. marca 1914 tu uradno predložili.

C. kr. rudarski svetnik in predstojnik rev. rudarskega urada

Strgar, m. p.

Prepis.

C. kr. rudniško ravnateljstvo v Idriji.
No. 2300.

Betreff.

Prošnja od glavne skupščine II. skupine rudarske zadruge na

c. kr. Ministrstvo
iz z. 1042. v. 21./IV. 1914.

Na

C. kr. rudarski revirni Urad

v Ljubljani.

C. kr. rudniško ravnateljstvo odgovarja na prošnjo glavne skupščine II. skup. rudar. zadruge:

I. Vsled interpelacije državnega poslanca Wintter in sodrugov v 175. seji, XXI. zasedanju dne 14. novembra 1913. se je pregledal v si interpelaciji priloženih uvrščenih delavcev od strani delavskega ministerstva, in nato je zaukazalo delavsko ministerstvo z dne 23./III. 1914. št. 3283. c. kr. rudniškemu ravnateljstvu, da se mora delavcem pri uvrstitvi pri v plačilno razpredelnico I. oziroma II. novega plačilnika všteti v dalnje napredovanje tisti službeni čas, ki so ga dosegli v zadnjih plačilnih stopnjah ne v plačilni stopnji dosedanjega plačilnika. V tem oziru se naj delavske plače revidirajo in se naj izplačajo delavcem zneski, ki jim gredo po novem plačilniku, pri tem gre seveda le za delavce brez pogojnega dela (Geding). V celoti je prišlo 225 delavcev v višje plačilne stopnje in se je doplačal znesek 3416 K.

Vedno ponavljajoče se zahteva delavstva, da bi bili uvrščeni v plačilne stopnje po službeni starosti, ne odgovarja določbam veljavnega plačilnika. To se je delavstvu že večkrat povedalo, zadnjič krajevemu delavskemu odboru v dopisu z dne 1. febr. 1914. ker se je tudi naznanilo c. kr. revirnemu rud. Uradu.

II. krajevni delavski odbor se je v z dne 1. febr. t. l. pritožil pri c. kr. rudniškemu ravnateljstvu prot 2. 5. m visokim cestam v jami c. r. rudniško ravnateljstvo je odgovorilo 15. aprila t. l. delavskemu odboru sledeče:

Pritožbe delavstva proti za poskus uvedenim nad 2° m visokim jamskim cestam ni utemeljeno niti z dravstvenega niti z gospodarskega stališča. Ako bi bili zdravstveni pomislili tu, bi ne bilo delavsko ministerstvo z odlokom dne 12. dec. 1913 št. 64.876, zakazalo, da se v vede ta poskus v vseh jamah in tudi rudarska oblast bi kaj ukrenila proti temu.

III. Po točki V. odstavek 1. plačilnika veljajo temeljne plače (normalne dneine ali Šiht) za poln šiht, ki traja po predpisih, kakor je to za različne dela določeno v § 9. dodatek 1. delavskega reda.

C. kr. rudniško ravnateljstvo
v Idriji.
Namestnik
Pirnat, m. p.
c. kr. rud. svetnik.

Našim tovarišem, zlasti pa idrijskim nujno priporočamo, da ta odgovor prečitajo vsaj dvakrat, kajti zverženo uradno slovenščino je treba najprej študirati predno se jo razume.

Vsekakor se bomo na ta odgovor še enkrat povrnil.

Kdo je vzrok?

V zadnji številki našega lista smo omenili obžalovanja vredni dogodek, ki se je na prevega maja odigral v Hrastniku, kjer so se neki fanti ta dan stegli in smo ta dogodek tudi grajali. S tem smo mislili, da je stvar za enkrat opravljena, kajti česa je treba za nadalje, to naši sodrugi zaupniki vedo pač najbolje sami. V listu samem bi se o stvari sami ne bi bili več zmenili če ne bi bila v zadnjem času še pričapljala mariborska »Straža«, ki zelo resno, obenem pa tudi na prav jezuitsko zviti način indirektno podtika krivdo na tem poboju našim zaupnikom. In, kako to svojo trditve dokumentira: »Ker izpodnikajo tla cerkvi in verskemu življenju itd.« Pri ti svoji trditvi »Straža« menda sama niti ne opaža, kako se pravzaprav sama tolče po svojih lastnih zobeh.

Že zadnjič smo povedali, kdo so in od kod se taki pretepači ponavadi rekrutirajo. Dejali smo, da so to povečini mladeniči, ki prihajajo s kmetov in ki še stoje direktno pod vtisom klerikalne vzgoje.

Pri malem diferenciranju bo moral vsak poznavalec hote ali ne hote pripoznati, da je med mladeniči v splošnem vidna razlika. Resnici na ljubo je treba povedati, da med mladeniči, ki so zrasli v naših rudniških krajih in kojih očeti so rudarji od daleč ni opaziti tistega strastnega nagnenja za pretepe in poboje, kakor se ga v mnogih slučajih opaža med onimi mladeniči, ki prihajajo neposredno s kmetov. Razlika je seveda ta, da uničujočemu klerikalizmu vsled kulturnega dela naših zaupnikov ni bila dana prilika, da bi tudi domače fante s svojo klerikalno vzgojo zastrupil, dočim je imel na kmetih popolnoma proste roke. Za naše rudarske kraje je naravnost sreča, da jih neovladuje klerikalizem. Kje, prosimo je največ pobojev, kje prevladuje »šnops« in nož, ali ni to na kmetih, koder gospoduje klerikalna vzgoja? Nikjer ni toliko detomorilk kakor na kmetih. In kdo so te detomorilke? — v pretežni večini članice klerikalnih marijinih družb!

Naši zaupniki store gotovo mnogo več, kakor vsa klerikalna gospoda skupaj. Zato je naravnost nerazumljivo, kako prihaja »Straža« zagovornica za naš narod tako pogubonosnega klerikalizma do tega, delati naše sodruge odgovorne za obžalovanja vredni pretep, ki je sad baš tega klerikalizma.

Sklicevanje »Straže« na cerkev in vero je pač stara navada klerikalcev, posebno še takrat, kadar se jim gre zato, da zakrijejo kako lumparijo. Ej, da, cerkev in vera, to je tisti plašč, s katerim ti ljudje prikrivajo strup, ki tiči v klerikalizmu. Ne zoper cerkev in zoper vero, draga nam »Straža«, je naperjena ost našega boja, pač pa zoper tisti jezuitski klerikalizem, ki se za cerkvijo in vero skriva, oboje pa na ostuden način skruni in zlorablja, ter pod pretvezo boja za boje v nevarnosti se nahajajočo cerkev in vero, ako ni drugače tudi cele narode ubija, samo ako kaže, da bo satanski klerikalizem imel kaj koristi od tega. Poznamo tiste jezuitske šahovne poteze, za to naj klerikalni kolovodje ne prihajajo s takimi neslanostmi in ne delajo druge krive tega, kar so sami zakrivali.

Nevarnost delavske knjižice.

Zadnja številka dunajskega »Obrtnega sodnika« poroča o nekem slučaju, ki zopet jasno pokazuje, kako nevarna zna lahko postati delavska knjižica za delavca. Neki delavec je

pri dunajskem obrtnem sodišču vložil zoper svojega prejšnjega delodajalca tožbo zaradi tega, ker mu je ta v njegovo knjižico napravil nedovoljena tajna znamenja. Na videz je bila knjižica popolnoma v redu; rubrike so bile pravilno izpolnjene in tudi spričevalo je bilo v redu, toda na enem izmed listov so se nahajala s svinčnikom napravljena mala, popolnoma neznatna znamenja. Znamenja so bila tako neznatna, da jih dotični delavec niti ni opazil. Pripovedoval je, da ga je pri iskanju dela še le več podjetnikov na ta znamenja opozorilo in ker so bila nečitljiva, ga nihče ni maral v delo sprejeti. Niti predsednik sodišča sam ni bil v stanu zapisano uganko rešiti: šele zastopnik tožene firme je povedal, da so načekana znamenja stenografična opomba glede vsebine posebnega spričevala. Na srečo je delavec pri obrtnem sodišču naletel na pametnega predsednika, ki je položaj zapopadel tako, kakršen je bil.

Sodnik uvidevši lumparijo, je firmi zažugal, da se obsodi, če se z delavcem izlepa ne poravna, na kar se je firma podala.

Ta slučaj je tudi poučen. Takozvane črne liste podjetniki sicer ne smejo voditi, stvar je kaznjiva, vodijo jih pa vseeno na skrivaj in se za medsebojno dorazumevanje poslužujejo tajnih zaznamkov, ki jih delavec po največkrat v svoji knjižici niti ne opazi. Delavec, na katerega so se gospodje skupali se mnogokrat začudeno vpraša, zakaj ga tu in tam niso sprejeli v delo, dasi bi ga bili rabili, a vzrok njegove zavrnitve je bilo kajnovno znamenje, katerega je, ne da bi vedel zato, nosil v žepu. Pazite!

Komu koristijo carine?

Kaj je carina oziroma colnina? Države sklepajo med sabo trgovinske pogodbe, v teh pogodbah je natančno določeno koliko moraš za to ali ono stvar in množino blaga na državni meji plačati, ako hočeš dotično blago poslati preko mej v drugo državo. Avstrijski trgovci morajo plačati take mejne pristojbine, ki se imenujejo carina dotični državi, v katero hočejo svoje blago poslati. Trgovci drugih držav, ki pošiljajo svoje blago v Avstrijo morajo seveda plačati carino Avstriji.

Visokost carin na vseh avstro-ogrskih mejah ni vedno povsodi enaka. Lahko se na primer pripeti, da trgovci z živino iz Nemčije plača za vola znatno manj carine, kakor pa recimo trgovec z živino iz Srbije, ne glede na to, da sta bila oba vola enako velika in enako težka. Odvisno je to od carinskih tarifov, ki jih vsebuje s to ali ono sosedno ali pa tudi oddaljenejšo državo sklenjena trgovinska pogodba.

Sicer pa urejuje oziroma določa visokost carin posebni zakon, ki ga državni zbor vselej sklene za nekaj let. Naša država po sedanjem carinskem zakonu pobira precej visoko carino, tako visoko, da se na primer živinorejcem in trgovcem z živino v Srbiji skorajda ne izplača, da bi prevažali svojo živino v Avstrijo na prodaj, ker morajo na meji plačati previsoko carino, vsled katere ne bi jim ostalo nobenega dobička. Na ta način so meje na umeten način zaprte. Ker pa domači živinorejci nimajo nobene tujezemske konkurence, sami lahko določujejo cene živini, kakor hočejo. Iz tega vzroka je meso pri nas tako drago. Razume se, da visoke carine ne pridejo v prid majhnemu kmetu ali kajžarju, temveč izključno le veleposestnikom, ki se poleg poljedelstva v velikem pečajo tudi z rejlo živine za večja tržišča, mesta itd. Te veleposestnike imenujemo na kratko tudi agrarce, ali pa zeleno internacijonalo.

Agrarcem se seveda ob visokih carinah godi naravnost sijajno, drugače pa je z industrijo, za to imajo sedanje visoke carine naravnost usodepolne posledice. Države, kakor na primer balkanske, so jele potrebne industrijske proizvode naročevati drugod. Kupujejo, kar potrebujejo sedaj v drugih državah, najraje seveda tam, koder tudi sami napravijo kaj kupčije. Nakopala pa si je Avstrija vsled svoje prečudne politike na Balkanu tudi toliko sovraštva, da tamošnje države, ako le morejo naročavajo domalega vse to, kar so popreje kupovali pri nas, drugod, vseeno če tudi dražje. Drastičen slučaj smo naprimer pred kratkem doživeli v Srbiji. Potrebovala je Srbija železniške tire (šine), avstrijski ponudniki so bili znatno cenejši, a raje jih je kupila drugod. Ravno tako je bilo z gramozom (Schotter), ki ga je rabila za gradbo železnic, predno bi ga bila naročila v Avstriji ga je kupila v daleki Holandiji in plačala vsak kubični meter za 15 kron dražje. Čudnega na vsezadnje ni prav nič. Za vse klofute, ki jih je Avstrija dala Srbiji ni mogoče pričakovati, da bi nam Srbija poljubovala roke.

Kar ni uničila visoka carina, je uničila »modrost« avstrijskih državnikov.

Naravno, da je z ozirom na obupne razmere našega gospodarstva moral med tovarnarji in veleposestniki oziroma med indu-

striji in agrarci nastati razkol. Kar je koristno za agrarce je škodljivo za industrijce, posebno pa za one, ki so večalimanj nakazani na izvoz svojih tovarniških pridelkov.

Da je pri takem gospodarstvu najbolj udarjeno industrijalno delavstvo je tako jasno kakor beli dan.

Poleg agrarcev pa je tudi nekaj maloštevilnih tovarnarjev, ki jim visoke carine koristijo. Takih je pa le zelo malo. V splošnem so visoke carine vsej avstrijski industriji prizadeli tako hud udarec, da ga bo čutila še celo vrsto let. Veliko vprašanje pa je, če se bo naša industrija sploh iz lepa povzpela na stališče prejšnjih let.

Dasi še veljavni carinski zakon ni potekel, se že sedaj pripravljajo industrijalci in agrarci na hudo borbo za novi avtonomni carinski zakon, ki bo gotovo nosil znake sile in moči teh dveh glavnih panog narodnega gospodarstva. Že sedaj se shajajo zastopniki posameznih gospodarskih panog, ter sestavljajo svoje zahteve, ki jih bodo potem predložili vladi. Kake gorostasnosti se ob teh prilikah pojavljajo, nam najbolj kaže sledeči slučaj: Za vsakih 100 kilogramov riža na primer znaša po sedanjih pogodbah carina 3 krone 60 vinarjev. Znesek se je izkazal zadosten, kajti tovarnam za luščenje riža v Avstriji je ta carina zagotovila precej lepih dobičkov, ker je ravno ta carina uvažanje že luščenega riža v znatni meri omejila in s tem domačim tovarnam oziroma mlinom za luščenje riža zagotovila obilo dela in tudi dobička. Mlin za luščenje riža na Reki (Fiume) na primer svojim delničarjem nosi vsako leto 18odstotno dividendo. Enako podjetje v Budimpešti 10 odstotkov. Toda vse to je riževim magnatom premalo! Posestniki maloštevilnih riževih mlinov, kar jih je v Avstro-Ogrski, se sedaj dogovarjajo in zahtevajo, da se dosedanja carina za že oluščeni riž mora od 3 krone 60 vin. za 100 kilogramov povišati vsaj na 4 krone 80 vin. Nekaterim vročerkvrim petelinom med njimi pa je še to premalo, zahtevajo, da mora država na uvoz že luščenega riža na vsakih 100 kilogramov navaliti vsaj 6 kron carine!

Gospodov kapitalistov, ki so udeleženi pri riževih mlinih je prav malo številce. Dosedaj so pri carini 90 vin, za surovi riž (še ne omleti oziroma še ne oluščeni) in pri carini v znesku 3 krone 60 vin. za že oluščeni riž zaslužili vsako leto približno »samo« 6 milijonov kron. Toda ta maloštevilna riževa oderuška drhal imat tako veliko žrelo, da ji ta dobiček ne zadostuje!

Nesramno povišanje carine na uvoz oluščene riža hočejo zaradi tega, ker vedo, da bi uvoz te vrste riža popolnoma moral prenehati; avstrijsko prebivalstvo pa bi v tem slučaju moralo kupovati riž le pri njih, kar bi imelo to posledico, da bi cene rižu po svoje lahko zvišali in bi se jim profit podvojil če ne potrojil. Njih cilj je kartel, ki bi monopoliziral trg in samooblastno določeval cene rižu. Nakana je naravnost satanska. Bilo bi pa tudi preneumno, da bi se zaradi požrešnosti peščice delničarjev šestih riževih mlinov, od katerih vlečejo itak sijajne dobičke ljudstvu na tako nezastlisan način podražilo eno izmed najvažnejših živil. Upamo, da predno se to zgodi, bo delavno ljudstvo o ti stvari povedalo tudi svoje mnenje.

Naša parola je, proč z oderuškimi carinami, nobenih carin za živila!

Dopisi.

Črno. Zdi se, da je lepo krščansko načelo, »ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe« že popolnoma prešlo ob vso svojo veljavo. Od kar so pri nas minule zadnje občinske volitve, pri katerih so prišli tudi delavci do veljave in se je klerikalcem izpodnesel stolček samolastnega vladanja je ogenj v strehi. Zavladalo je v klerikalnem taboru proti nam tako besno, tako gnusno sovraštvo, da ga ni mogoče popisati. Vsa ta ostudna gonja proti vsemu, kar noče trobiti v klerikalni rog pa je tem ostudnejša in tem zopernejša, ker prihaja od svečnikov tiste cerkve, o kateri nam pravijo, da je ona edino zveličavna in koje veliki ustanovitelj Kristus učil prve kristjane moliti za — svoje sovražnike! Oj, kje ste vi prvotni zares krásni, zlati nauki krščanstva? Brezvestni ljudje, ki zasledujejo pod zaščito svojega duhovniškega talarja najumazanejši sebične namene, so vas izpremenile v najbolj nestrpni, polnega sovraštva prepojeni, strupeni klerikalizem. Ne, ne, to kar danes zlasti prinaša uganjajo prvi zastopniki tega klerikalizma, ni več podobno krščanskemu nauku, to je infamija, pravcato bogoskrunstvo! Laž in zopet laž, natolcevanje, zahrbtno napadnje in grdo obrekovanje je glavno orožje te svojati. Kdor si je v splošni zmešnjavi, ki jo je strupen klerikalizem namenoma povzročil, prihranil le še količkej samostojnosti in jasnega pregleda se mora od te, do skrajnosti moralčno korumpirane družbe z gnusom odvrniti. Želodec se človeku obrača

pri pomisleku na vso to klerikalno infamijo, o kateri se preprosto človeku niti ne sanja.

Toda vse zaman! Farovška gospoda naj si kar enostavno iz glave izbije, da bi se tukajšnji rudarji kdaj pustili izrabljati kot pripraga za klerikalne gospodovale težnje in namene. Isto naj si tudi zapomni peščica tukajšnjih hailovskih kričavev oziroma posili nemških nacijsincev.

Rožna dolina (Rosental) pri Köflahu. Ko smo tukajšnji rudarji meseca januarja t. l. od premogokopne uprave zahtevali, naj za uvažanje potrebnega lesa v jame nastavi posebne delavce, so nam gospodje povedali, da nam te želje ne morejo izpolniti. Izgovarjali so se, da bi nastavitve posebnih delavcev pomenilo toliko, kakor povišanje plače jamskim delavcem. Obenem pa so se gospodje od uprave postavljali, češ, povprečni zaslužek kopačev znaša itak 4 krone in 67 vinarjev za šiht. To je gotovo grozno visoka plača, kaj ne! Gospode od rudniške uprave je očividno skrbelo, da se bomo razvadili, omehkužili in privadili razkošnemu, udobnemu, kratka gospodskemu življenju! Gospoda pa seveda potrebuje trdnih »knapov« in za to so nam stvar, ki bi po njihovem mnenju našo luksurijsno življenje le še pospešilo raje odklonili. Menimo, da je bila prevelika skrb rudniške gospode za enkrat še precej nepotrebna in prenaplajena. Treba pa je tudi pibiti, da se je naša častivredna gospoda, kar se tiče zaslužkov jamskih delavcev nekoliko zmotila in da je najbrže iz same ljubezni do nas, že zdavnaj vse potrebno ukrenila, da nam skomine po razkošnem življenju temeljito prežene. Povprečni zaslužki namreč stalno nazadujejo. Dandanes niso 3 krone, ki jih zaslužijo jamski delavci nobena posebna izjema, nasprotno, čim dalje tem bolj prihajajo v navado. Zato pravimo, skrb gospodov, da se omehkužimo, je bila popolnoma nepotrebna. Kajti, kakor vse kaže, ocvrtih piščancev še ne bomo tako kmalu jedli in tudi šampanjskim vinom kakor kaže, za enkrat še ne bo nič. A kaj se hoče? Gospodje so dobri, ah tako strašno dobri! Bodimo jim hvaležni, da nas vsaj pustijo delati in bodimo tudi mi dobri. Včasih imajo sicer nekateri naši tovariši to grdo navado, da se zaradi premajhnega zaslužka pritožujejo, ne pomislijo pa, kako hudo take pritožbe naše gospode dirnejo, kaj čuda, da potem prileti gospod inženir Kohout (Kohout je v češkem jeziku petelin), kakor resničen »kohout« in se nad nami dere kakor sraka ter kriči, da ni nobenega »fureta«. Premalo napravimo in to dobrega gospoda boli. Kaj zaslužek, kaj plača! Gospod inženir dobro ve, da se človek pri dobri plači le poleni in potem ne more delati, ker se preveč naje in napije. Malo krompirja ali pa malo suhih žgancev, potem pa voda gor, to je za nas, to da človeku moč, ne pa meso in take reči. K čemu je torej treba več zaslužka. Več delati je treba in malo manj jesti pa bo šlo. Če pa sem in tje želodec nekoliko zakruli, je ta znamenje neukrotljivega, pregrešnega poželenja, za to naj se ga kaznuje, z jermenom naj se ga stisne in tih bo. O, gospod inženir Kohout poznajo za razcrkljane rudarje dober recept; kratak je a jednat: »več fureta, in nekoliko malo bolj pritisniti.« Ta recept je v očeh gospoda Kohouta sv. evangelij, vse druge muhe naj si rudar izbije iz glave, posebno pa naj ne misli na zaslužek in na želodec. Oh, gospod inženir so res strašansko dober gospod. Bodimo torej tudi mi dobri in delajmo, delajmo, da nas na vse zadnje še ne bo hudič vzel zato, ker smo po jamah pasli — »lenobo« in mislili samo na dobra jedila in pijače. No, pa tega se nam menda ne bo treba bati, zakaj ne, povemo takoj. Da se tukajšnji rudarji ob »masetni« plači preveč ne zredimo, je poskrbljeno tudi še na drug način, vsak trenotek nam namreč izginejo številke iz naloženih vozičev, izgubijo se kakor kafa, nihče ne ve kam, mi pa vemo le toliko, da smo jih naložili za Bog lonaj, in ker nam voziči brez številk niso všteti, ne dobimo za te voziče seveda tudi nobene plače. Kakor torej videti, smo tukaj še precej dobri kristjani in morda nam tišči »nafilani hunti«, za katere nismo dobili nobenega plačila, enkrat v nebesih bodo

všteti k dobremu, kot dobre krščanske kreposti. Za enkrat nam torej ne manjka nič drugega kakor to, da bi nas osvetil še malo sveti duh, da bi znali vsaj nekoliko rabiti svojih možganov.

Društvene vesti.

VABILO.

Binkoštno nedeljo, to je dne 31. maja t. l. priredi vodstvo podružnice »Trbovlje« Unije rudarjev avstrijskih na dvorišču Delavskega doma

obhajanje desetletnega obstoja podružnice

z naslednjim sporedom:

Ob 3. uri popoldan slavnostni nagovor.

Po nagovoru prosta veselica in ples.

Pri veselici svira godba organiziranih rudarjev in sodeluje rudarski pevski zbor; vrhu tega bo na veselici prostoru preskrbljeno za najraznovrstnejša razvedrila.

Vstopnina na veselico znaša za posameznike 30 vin. in za družino 40 vin.

Ker je čisti dobiček namenjen v podporo ubogim bolnim članom, vabi vso delavstvo k obli udeležbi

podružnični odbor.

Sodrugom v Zagorju in Hrastniku toplo priporočamo, da se tudi oni slavja trboveljske skupine v čim večjem številu udeležijo.

Razne vesti.

Sedem milijonov mark premoženja je zapustil nedavno tega umrli kardinal Kopp. Zapustil je razen nekoliko legatov vse svoje premoženje stolnemu kapitlu. Kardinal Kopp je bil predno se je posvetil duhovskemu stanu, reven telegrafski pomočnik, ki te velikanske svote gotovo ni podedoval. Te lepe denarce si je pač v času svojega dušnega pastirstva prihranil. Da pa je to mogel, je moral imeti naravnost sijajno plačo. Po vzoru svojega Gospoda torej ni ravnal, ker ta ni imel prostora, kamor bi bil položil svojo glavo. Vreden služabnik in namestnik Kristusov!

Koliko železa dajo avstrijski rudniki. Vseh rudniških podjetij za železo je bilo v letu 1912. le 24 res odprtih in imela so 6223 delavcev. Skupno se je izkazalo 29.000.000 kvintalov železne grude. Za topenje železa obstoji sicer 26 podjetij, a stoji jih ravno polovica in 5921 delavcev. Natopilo se je v teh plavžih 17.000.000 kvintalov surovega železa, ki je vredno kron 143.000.000. Za topenje rude se je porabilo pa 18.000.000 kvintalov koksa in 50.000.000 kvintalov premoga v skupni vrednosti 59.000.000 K. Velika večina surovega železa se izdeluje doma, le 1.000.000 kvintalov gre čez mejo. Največ surovega železa prodamo na Ogrsko in v Italijo, nekaj tudi v Nemčijo, v Švico in nekaj malega tudi v Severno Ameriko.

Kako dobro živi avstrijsko ljudstvo! »Österreichischer Volkswirt«, zelo resen go-gospodarski list, konstatira, da vedno bolj pada udobnost življenja avstrijskega ljudstva. Konsum najvažnejših življenskih potrebščin — moke, mesa in sladkorja — je v Avstriji silno nizek. Na Francoskem porabi vsak prebivalec 2·95 hl moke; pri nas le 1·67 hl na leto. Konsum mesa je najvišji na Angleškem in znaša 47·59

kg za vsakega prebivalca na leto, Avstrija je v tem oziru na sedmem mestu evropskih držav in znaša pri nas letni konsum mesa za prebivalca le 13·96 kg. Konsum sladkorja je tudi na Angleškem največji, 39·4 kg na osebo vsako leto, Avstrija je na devetem mestu in znaša letni konsum sladkorja za prebivalca 11·8 kg. — Če bomo imeli še dolgo tako previdne državnike kakor zadnja leta, bo moral pasti konsum še močneje, ker bo ves denar pogoltnil moloh.

Odgovorni urednik »Slobodne Riječi« pred poroto. V pondeljek je bila pred zagrebškim porotnim sodiščem prva tiskovna pravda, odkar velja zloglasni tiskovni zakon. Obtožen je bil odgovorni urednik našega bratskega glasila v Zagrebu sodrug Alojzij Kokolj. Obtožen je bil zaradi štirih člankov, ki so se pečali s preganjanjem časopisja na Hrvaškem. Državni pravdnik je pozival porotnike, naj obsodijo sodruga Kokolja zaradi zločina proti § 65. Nato je govoril obtoženi sodrug. Njegov zagovor je napravil na porotnike najboljši vtisk. Obtoženec zagovornik dr. Budisavljevič je pozivljaj porotnike naj oprostite obtoženca, ker se ni pregrešil zoper ustavo, ampak jo je v onih člankih celo ščitil. Po daljšem posvetovanju porotnikov je razglasil načelnik dr. Babala rezultat: Porotniki so soglasno zanikali vsa vprašanja glede obtoženčeve krivde. Sodni dvor je nato sodruga Kokolja oprostil. Oprostilna razsodba je zbudila v vseh političnih krogih Hrvaške največjo pozornost in obenem tudi veliko zadovoljstvo.

Zahtevajte v vseh prodajalnah in v konsumih izrecno le Kolinsko kavno primes, ki je splošno znana kot najboljši kavni pridatek. Vsak pameten človek kupuje samo dobro blago, kajti za slabo blago je vsak vinar v vodo vržen. Kolinska kavna primes je blago tako izvrstne kakovosti, da vsakega popolnoma zadovolji. Kava, kateri je pridejana Kolinska kavna primes, je najboljša.

LISTNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVNIŠTVA.

Črno: Ostalo priobčimo prihodnjič. — **T. F. v Idriji:** Kar je namenjeno »Rudarju« ne pošiljaj »Zarji«, temveč naravnost »Rudarju«.

I. Jax & sin, Ljubljana

Dunajska cesta šte. 17
priporoča svojo bogato zalogo
šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Stroji za pletenje
(Stricmaschin en).

Pisalni stroji »Adler«

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

Koder prebivajo Slovenci povsod je razširjen

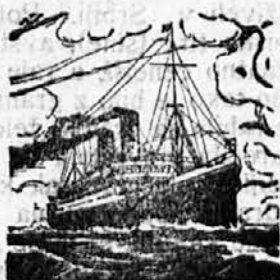
„Slov. Ilustr. Tednik“

Vsakdo ga rad čita.

Naročite si ga in pridobivajte mu novih naročnikov.

Potniki
v severno in južno AMERIKO
se vozijo sedaj le po domači avstrijski progi
AVSTRO-AMERIKANA

Trst-Newyork, Buenos Aires-Rio de Janeiro
najnovejšimi brzoparniki z dvema vrtinčama, električno razsvetljavo, brezžičnim brzojavom, na katerih je za vsakega potnika preskrbljeno, da dobi dovolj domače hrane z vinom, svež kruh, postelje, kopelj i. t. d.

Odhod parnikov:

v sev. Ameriko vsako soboto, v juž. Ameriko vsakih 14 dni.

Trst-Newyork, vsako soboto.

Trst-Južna Amerika, vsakih 14 dni.

Trst-Kanada, vsak mesec.

Vsakovrstna pojasnila daje drage volje brezplačno glavna agentura za Kranjsko, Štajersko in Koroško:

Simon Kmetetz Ljubljana,
Kolodvorska ulica šte. 26.